

Kan «homoterapi» være sjelesorg?

Tidsskrift for praktisk teologi
Nordic Journal of Practical Theology
Årgang 38. Nr. 2/2021
[s. 95-98]
<https://doi.org/10.48626/tpt.v39i2.5504>

Gyrid Gunnes, førsteamanuensis i diakoni, VID vitenskapelig høyskole
gyrid.gunnes@vid.no

Teologisk kompetanse bidrar med perspektiver og kunnskap som ellers blir utelatt. Eksempler på hvordan dette premisset blir oversatt til praktisk arbeid er opprettelsen av Vake – Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep. Opprettelsen var motivert av at skjæringspunktet mellom erfaringer av seksuelle overgrep, vold og kristen tro burde møtes med kompetanse i teologi og betydningen av riter, en kompetanse som det offentlige helsevesenet ikke nødvendigvis besitter. Spørsmålet blir derfor: Hva er det særegne og spesifikke som teologien generelt og sjelesorgfaget spesifikt kan tilføre den offentlige samtale om såkalt «homoterapi»?

Det går det an å argumentere for at teologisk kompetanse tilfører debatten et vitenskapsteoretisk nivå som den delvis mangler. Med «vitenskapsteoretisk» mener jeg å problematisere hvordan fenomenet er konseptualisert, og utforske hvilke konsekvenser det ene valget har fremfor å velge noe annet. Mitt resonnement er som følger: «Homoterapi» er et ord som brukes i offentlig debatt. Men homoterapi har ingen ting med terapi å gjøre. Innenfor akademisk informert medisin og offentlig finansiert helsefaglig praksis er terapi forstått som en forskningsbasert metode for å fastslå diagnose og foreskrive et behandlingsforløp, utført av personer med statlig autoriserte grader som oppnås gjennom en 6-åring akademisk utdanning. I mine øyne er derfor en viktig del av det en teologisk tolkningskompetanse kan tilføre den offentlige debatten: å fjerne det skinn av autoritet og legitimitet som fenomenet «homoterapi» tildrar seg ved å posere som noe det overhodet ikke er, nemlig behandling basert på forskningsbasert kunnskap med det utsatte menneskets beste for øye. I stedet for å bruke «homoterapi» eller «konverteringsterapi» bør teologer begynne å bruke – både internt og i offentlig ordskifte – begrepet *religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser* for å beskrive det fenomenet som tidligere har vært beskrevet som «homoterapi».

Å rekonseptualisere «homo/konverteringsterapi» som religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser gjør diskriminering til den fortolkningsmessige rammen for å forstå slike praksiser. Dette er saksvarende, av to grunner. For det første er det normative grunnlaget for religiøst motiverte diskriminerende

Kan «homoterapi» være sjelesorg?

samtale-ritualpraksiser dogmatisk, ikke etisk fundert. Med dette menes at praksisen henter sitt verdensbilde ikke fra empirisk og forskningsbasert kunnskap om hva som er godt og livgivende for mennesket, men fra et verdensbilde hvor skeiv seksualitet alltid vil være «den andre». Dette verdensbildet operasjonaliseres ved å tilby mennesker i sårbare livssituasjoner møter hvor dette mennesket gjøres til et instrument for å fremme og virkeliggjøre et verdensbilde hvor hen i kraft av sin skeivhet er låst til å være en negasjon av hva som regnes som en korrekt heterofil seksuell praksis. Dette verdensbildets ontologi har en epistemologisk dimensjon som gjør det immunt mot endring: Mot-fortellinger som søker å endre dette verdensbildet (dvs. fortellinger om skeiv seksualitet som et gode) vil aldri kunne bli regnet som gyldig kunnskap som kan korrigere eller endre på dette verdensbildet.

For det andre: Det normative grunnlag for religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser er illiberal. Det er illiberal fordi dette verdensbildet ikke rommer et mangfold av seksuelle praksiser blant samtykkende voksne, men forstår forholdet mellom skeiv og heterofil seksualitet som en statisk og asymmetrisk relasjon hvor den ene innehar en moralsk kvalitet som den andre aldri vil ha. Konsekvensen av denne illiberaliteten er det de skeive selv, og ikke aktørene som tilbyr «terapien», som bærer: Praksisen springer ut av og forsterker negative holdninger til skeiv seksualitet generelt i samfunnet, og bidrar til dårlig psykisk helse, økt selvmordsfare, erfaring av vold, osv.

Disse to forholdene ved religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser, nemlig det dogmatiske, illiberale og ikke-etiske grunnlaget, gjør at slike praksiser bør forstås som diskriminering av skeive. Det gjør at slike praksiser i religionsosialogisk eller religionsvitenskapelig deskriptive studier kan kalles «sjelesorg» så lenge forskeren gjengir informantens eget vokabular og/eller bruker informantgenererte kategorier. Men fra et sjelesorgfaglig perspektiv kan disse praksisene ikke kalles sjelesorg, fordi det normative grunnlag for slike praksiser ikke rommer en ontologisk og epistemologisk elastisitet. En slik elastisitet innebærer å gyldiggjøre menneskelig erfaring – for eksempel skeives erfaringer som kilder til teologisk normativitet, i dialog med teologiens øvrige kilder til normativitet (bibeltekst, tradisjon).

Hvis vi rekonseptualiserer «homoterapi» som *religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser*, hvilke nye erkjennelser åpner dette for? Hva får en slik rekonseptualisering oss til å se som vi ikke ser så lenge dette forstås som «homoterapi», selv om vi bruker anførselstegn rundt «terapi»? Hvis religiøst motiverte diskriminerende samtale-ritualpraksiser forstås som en form for diskriminering, bør praksisen reguleres av de lover som beskytter minoriteter mot diskriminering, nemlig paragraf §185, som har navnet «Om hatefulle ytringer». Her står det:

«Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hateful ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Med diskriminerende eller hateful ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b. religion eller livssyn,
- c. seksuelle orientering,
- d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
- e. nedsatte funksjonsevne».

I Solberg-regjeringens forarbeider til høringsforslaget er muligheten for å forstå «homoterapi» som diskriminering, og å regulere fenomenet etter allerede eksisterende lovverk som regulerer diskriminerende ytringer mot minoriteter, drøftet. Departementet skriver i høringsnotatet (s. 19, min kursiv):

«Å forsøke å få en annen til å endre, undertrykke eller fornekte sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet er ikke i seg selv straffbart. *Straff kommer bare på tale dersom den som søker å påvirke, går til det skritt å begå en ellers straffbar handling.* Bestemmelser i lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) som vil kunne ramme handlinger som kan tenkes benyttet i den hensikt å få andre til å endre eller, kanskje mer praktisk, undertrykke eller fornekte sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet er straffeloven § 185 om hatefulle ytringer, straffeloven § 186 om nektelse av adgang til en offentlig sammenkomst, § 251 om tvang, § 253 om tvangsekteskap, § 254 om frihetsberøvelse, § 266 om hensynsløs atferd, § 271 om voldslovbrudd og § 282 om mishandling i nære relasjoner. *Det er vanskelig å se for seg at handlinger som rammes av disse bestemmelsene kan fremstå som “behandling” eller “terapi”.* Departementet antar derfor at slike handlinger bare rent unntaksvis vil kunne karakteriseres som “konverteringsterapi”. Departementet har ikke kjennskap til om straffbare handlinger eller andre ulovlige handlinger benyttes for å tvinge en person til å gjennomgå konverteringsterapi».

Dette er et uhyre interessant resonnement. Det viser at et vitenskapsteoretisk perspektiv åpner opp for ny innsikt, fordi det viser hvordan organisering av kunnskap ikke bare er noe ytre, men er intimt forbundet med den meningen som skrives frem. For la oss gå inn i departementets resonnement. Departementet mener at religiøst motivert diskriminerende samtale- og ritualpraksis ikke kan rammes av straffelovens forbud mot å diskriminere fordi det som rammes av loven kun er de handlinger som er straffbare, dvs. dem som rammes av loven i dag. Men det kan argumenteres for at juristene overser den kriminologiske innsikt om at *hvilke* handlinger som rammes av straffeloven, er politiske og etiske spørsmål. Disse spørsmålene er gjenstand for endring i tråd med samfunnets verdier og verdensbilde. På 1950-tallet i Norge kan det ha fortont seg «vanskelig å se for seg» at eksempelvis krav om eller tvang til sex fra den ene parten til den andre innad et ekteskap ble rammet av straffelovens paragraf om voldtekt. Dette var heller en del av normalt heterofilt samliv slik det bl.a. beskrives i Marilyn Frenchs bok *Kvinner* (1978). Før 1978 var det «vanskelig å se for seg» at å avslutte et svangerskap før uke 12 innebar straffefrihet. At å avslutte svangerskapet før uke 12 ikke skulle utløse risiko for straff, skjedde først i 1978, da Norge fikk en lov om selvbestemt abort. Når voldtekt innad i et ekteskap, men ikke selvbestemt abort, rammes av dagens straffelov, er dette ikke på grunn iboende egenskaper ved handlingene i seg selv. At abort ikke rammes av straffeloven, men at voldtekt i ekteskapet gjør det, er

Kan «homoterapi» være sjelesorg?

endringer som har skjedd fordi samfunnets verdier og forståelsen av disse fenomenene har endret seg: Derfor burde det hete i departementets tekst: «Straff kommer bare på tale dersom den som søker å påvirke, går til det skritt å begå en straffbar handling. Men hva som samfunnet velger å kalle en straffbar handling, er et politisk spørsmål som vil variere over tid, og med endrede verdier». Når departementet skriver at *«Det er vanskelig å se for seg at handlinger som rammes av disse bestemmelsene kan fremstå som «behandling» eller «terapi»*, må man som sjelesørger spørre tilbake til høringsnotatet: hvorfor det? Selvsagt foregår bønn og samtale med mindre grad av ytre aggresjon og følelsemessig volum enn en SIAN-demonstrasjon eller kommentarfelt låst i caps lock. Men hvorfor mener departementet at praksiser som følelsemessig og estetisk sett fremstår som mer anstendige enn «folkelige» diskrimineringspraksiser (eksempelvis en SIAN-demonstrasjon eller å spytte på en person på gaten), i mindre grad bør rammes av straffelovens forbud mot å diskriminere? Hvorfor skal praksiser som er kjennetegnet av mangel på ytre aggresjon «gjøre det vanskelig» å se for seg at slike praksiser kan være diskriminerende? Loven om hatefulle ytringer må ha som mål å ramme *diskriminering og forfølgelse* i seg selv, uavhengig av om disse praksisene ikler seg ytre former som etterlikner profesjonelle eller sosialt akseptable former som samtalepraksis og forbønn.

Disse spørsmålene viser at hvordan et fenomen konseptualiseres («terapi» eller «diskriminering»), har store konsekvenser for hvordan fenomenet vurderes i forhold til spørsmålet om kriminalisering. Når fenomenet fratas det skinn av troverdighet og profesjonalitet som terapi/behandlings-begrepet lurer til seg ved å kalle seg «konverteringsterapi», ser man tydeligere hvordan fenomenet er rettet inn mot en minoritet, og bidrar til å gjøre livet mer utrygt og hardere for denne minoriteten. Grunnen er at denne minoritetens samtykkende seksuelle praksis skilles ut fra normaliteten, en normalitet som – ifølge de som praktiserer dette fenomenet - aldri vil kunne omfatte skeiv seksuelle praksis. Det er grunn til å spørre om en organisert og planlagt praksis, som har som mål å utrydde en voksen minoritets samtykkende seksuelle praksis, bør rammes av det straffelovens paragraf 185 kaller hatefulle ytringer, dvs å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt». Religiøst motivert diskriminerende samtale- og ritualpraksis er forfølgelse av skeive fordi det gjør at skeive aldri kan være trygge på at egen seksuelle identitet blir respektert. En sjelesorgfaglig diskurs som er solidarisk med skeive liv, bør derfor ta til orde for at fenomenet «konverteringsterapi» rekonseptualiseres som religiøst motivert diskriminerende samtale-ritualpraksis. Slike praksiser bør forstås som hatefulle ytringer mot en seksuell minoritet på religiøst grunnlag, og straffefølges som det.